

رویداد های اسرار امیز و دست های مرموزی که در ده روز نادرخان را به پادشاهی رساند (از لابلای اسناد آرشیف انگلستان)

درین قسمت از رویداد های اسرار امیزی پرده بر میداریم که چگونه دست های مرموز در مدت (۱۰) روز نادرخان را، بعد از شکست های پی در پی هفت ماهه و اجازه انگلیس ها به شرکت اقوام سرحد آزاد، در کابل از جنرالی به مارشالی و باز پادشاهی رساند.

روزشمار رویداد های ده روز ماه اکتوبر ۱۹۲۹ م

رویداد/محل	میزان ۱۳۰۸	اکتوبر ۱۹۲۹
رسیدن قوای اقوام سرحد به چهار آسیاب	۱۳	۵
شاه ولی خان به چهار آسیاب میرسد	۱۴	۶
شاه ولی خان به چهل ستون میرسد	۱۵	۷
دست یافتن قوای شاه ولی خان بر کوه شیر دروازه در جنوب شهر	۱۶	۸
رسیدن شاه محمود خان به کابل	۱۷	۹
کنترول قوای شاه ولی خان بر یک قسمتی از شهر کابل و محاصره ارگ	۱۸	۱۰
کشته شدن سپهسالار سقوی پردل خان و تعلل رساندن کمک سید حسین به کلکانی	۱۹	۱۱
اصابت گلوله توپ و آتش گرفتن انبار باروت ارگ و فرار حبیب الله کلکانی	۲۰	۱۲
رسیدن نادر خان به چهلستون	۲۳	۱۵
جلوس نادر شاه د به حیث پادشاه در قصر سلامخانه	۲۴	۱۶

وارد شدن قوای تحت رهبری مولوی الله نواز خان ملتانی به چهار آسیاب کابل و رویداد های بعدی

- بتاریخ ۱۳ میزان ۱۳۰۸ مطابق ۵ ماه اکتوبر ۱۹۲۹ جنگجویان قومی به سه دسته تقسیم شده، وزیر یی ها در جناح راست، احمد زائی ها در جناح چپ و لشکر جاجی و منگل و جدران در وسط از طریق تنگی واغجان بطرف کابل به پیش میروند.
- مفرزه که زیر قیادت مولوی [؟؟؟] الله نواز خان ملتانی بود در سیزدهم میزان به چهار آسیاب رسیده و فوراً اطلاع خود را به شاه ولی خان میفرستند. ایشان هم که به فارغ صبری انتظار این خبر را داشتند، فوراً به دیگر سرکردگان مفرزه خود اطلاع دادند که من طرف چهار آسیاب میروم، شما هم هر کدام با لشکر های خود آنجا بیایید. (محبی الدین انیس، (۱۳۷۸)، بحران و نجات صفحه ۲۶۳).
- لشکریان کلکانی به جانب محمد آغه و کاریز درویش عقب نشینی نموده و بتاریخ ۱۴ میزان ۱۳۰۸ مطابق ۶ ماه اکتوبر ۱۹۲۹ شاه ولی خان به چهار آسیاب میرسد.
- بتاریخ ۱۵ میزان ۱۳۰۸ مطابق ۷ ماه اکتوبر ۱۹۲۹ شاه ولی خان به چهلستون (هندکی) رسیده و زلمی خان منگل، زمرک خان جدران، ملک جان جاجی با مشران قومی دیگر خود را به کوه زنبورک شاه میفرستند.
- در همین شب محمد عمر خان ناصری مشهور به سور جرنیل قوماندان قوای کلکانی در کاریز درویش مخفیانه به ملاقات شاه ولی خان میروند. (شاه ولی خان، یادداشت های من، صفحات ۹۲ تا ۹۴).
- به گفته شاه ولی خان «ساعت ده شب پانزدهم [۱۵ میزان] دهل نواز وزیر یی به اشاره من از تخت زنبورک طبل خود را به صدا درآورده و مقارن شنیدن صدای دهل زنبورک تمام دهل ها از شیردروازه و آسمانی بغرش درآمدند. لشکر های ما چون سیل از کھسار سرازیر شدند، تاریکی شهر را فراگرفته بود من تمام شب مراقب اوضاع بودم سه چیز خاطر مرا سخت مشغول کرده بود... (همانجا ص ۹۵).
- بتاریخ ۱۶ میزان (۸ ماه اکتوبر ۱۹۲۹ به گفته شاه ولی خان «صبح دمید و من به شهر نزدیک شده اراده نمودم هر چه زودتر خود را بمردم برسانم و کوشش کنم مال و جان مردم از تعرض [؟] مامون بماند». (همانجا صفحه ۹۶).

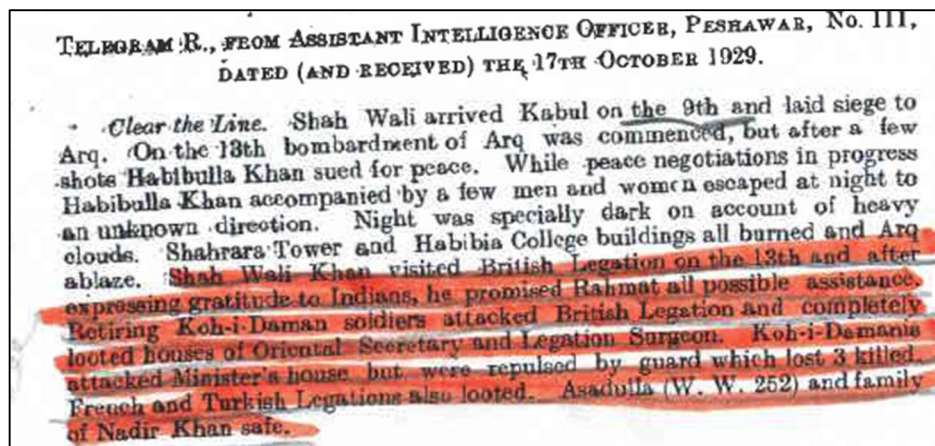
8. بتاريخ ۱۸ میزان/ ۱۰ ماه اکتوبر شاه ولی خان و قوایش یک قسمتی از شهر کابل را در اختیار گرفته، اما قوای سقوی نقاط مهم شهر را در اختیار داشتند. به استناد اسناد استخباراتی آرشیف انگلستان، قوای سقوی بتاریخ دهم اکتوبر سیاه سنگ، بالاحصار، شیردروازه و باغ بابر را در اختیار داشتند. قوای شاه ولیخان دارالامان، هندکی [نام قدیم چهل ستون-زمانی] و بنی حصار را به تصرف درآورد. (تلگرام شماره ۵۶۱ مؤرخ ۱۵ اکتوبر سال ۱۹۲۹ از پشاور ایالت سرحدی شمال مغربی) و (تلگرام شماره ۳۰۹۲ مؤرخ ۱۵ اکتوبر به وزارت امور هند).

شاه ولی خان بدین وسیله لقب فاتح کابل را به خود اختصاص داد. جنرال نادر خان تا آنروز در علیخل جاجی بود و با شنیدن این خبر بطرف لوگر می‌رود. شاه محمود خان برادر دیگر نادرخان هم فردای آنروز از طریق ریشخور و دارالامان به کابل می‌رسد.

9. بتاريخ ۱۹ میزان/ ۱۱ ماه اکتوبر حبیب الله کلکانی، که به ارگ پناه برده است، منتظر رسیدن قوای کمکی می‌باشد. اما پردل خان، سپه سالار سقوی با ضرب گلوله کشته شده و سید حسین هم در رساندن کمک به کلکانی تعلل می‌ورزد.
10. بتاريخ ۲۰ میزان/ ۱۲ اکتوبر با اصابت گلوله توپ انبار باروت ارگ آتشی می‌گیرد و محاصره ارگ ادامه می‌یابد.
11. حبیب الله کلکانی در تاریکی شب فرار می‌کند.
12. نادرخان به تاریخ ۲۲ میزان ۱۳۰۸ مطابق ۱۵ ماه اکتوبر ۱۹۲۹ (شش روز بعد از فتح کابل) پس از اطمینان فرار حبیب الله بطرف کوهستان به چهلستون مواصلت می‌کند.
13. فردای آن (۱۶ اکتوبر ۱۹۲۹ مطابق با ۲۳ میزان ۱۳۰۷) نادر خان به شهر کابل رفته و در همان روز وارد سلامخانه شده و پادشاهی اش را اعلام می‌کند.

رفتن شاه ولی خان در دوران محاصره ارگ به زیارت انگلستان در کابل

ازین راپور مهم استخبارات پشاور که در آرشیف انگلستان موجود است بملاحظه می‌رسد که شاه ولی خان، برخلاف ادعا های خاندان نادر خان در کتبی مانند یادداشت های من (شاه ولی خان)، نادر افغان (کشکی)، بحران و نجات دستخورده (معی الدین انیس)، در اولین فرصت، حتی در دورانی که حبیب الله کلکانی در ارگ کابل تحت محاصره قرار داشت، به

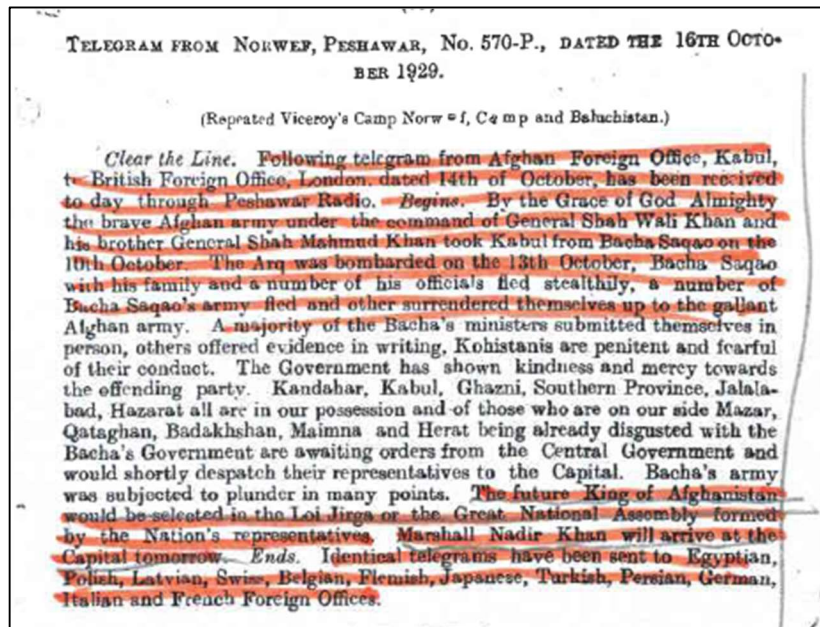

زیارت سفارت انگلستان در کابل که تحت سرپرستی رحمت قرار داشت، می‌رود. درین تلگرام می‌خوانیم که «شاه ولی خان به تاریخ نهم اکتوبر وارد کابل شده و ارگ را به محاصره گرفت... به تاریخ ۱۳ اکتوبر بمباردمان ارگ آغاز شد... شاه ولی خان از سفارت انگلیس بازدید نمود و پس از قدردانی از هندیان، به رحمت الله قول

هر نوع همکاری داد. عساکر کوه‌دانی در بازگشت سفارت انگلستان را مورد حمله قرار داده و خانه های سکرتر امور شرقی [شیخ محبوب علی-زمانی] و جراح سفارت را به طور کامل غارت کردند... سفارت های فرانسه و ترکیه هم چور شدند. اسدالله [پسر امیر حبیب الله خان و خواهر زاده نادرخان] و خانواده نادر خان محفوظ می‌باشند. (تلگرام شماره ۱۱۱ مؤرخ ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۹ معاون دفتر استخبارات پشاور).

تلگرام مرموز از طرف وزارت خارجه افغانستان راجع به فتح کابل

درینجا یک کاپی تلگرام مرموزی را میبینیم که فردای فیر گلوله های توپ بر ارگ کابل یعنی به تاریخ ۱۴ ماه اکتوبر از طرف وزارت خارجه افغانستان در کابل [؟]، عنوانی وزارت خارجه بریتانیا به لندن، آنهم از طریق رادیوی پشاور،

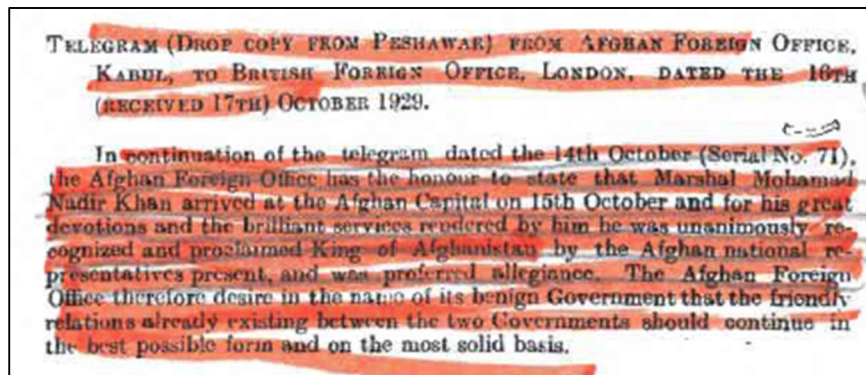
فرستاده شده است. متن این تلگرام توسط مقامات پشاور فرستاده شده و در آن خواننده میشود که «به لطف خداوند متعال، ارتش شجاع افغانستان [؟] تحت قوماندۀ جنرال شاه ولی خان و برادرش جنرال شاه محمود خان به تاریخ دهم اکتوبر کابل را از بچه سقاو به تصرف خود در آورد. ارگ بتاریخ ۱۳ اکتوبر بمبارد شده و بچه سقاو با اعضای خانواده و چند تن از مقامات مخفیانه فرار نموده اند. تعدادی از عساکر بچه سقاو فرار نموده و دیگران خود را تسلیم ارتش شجاع افغانستان کردند. اکثریت وزیران بچه خودشان را تسلیم نموده و دیگران هم تسلیمی شانرا بصورت تحریری سپرده

اند...». در همین تلگرام آمده است که «پادشاه آینده افغانستان توسط لویه جرگه از نمایندگان ملت انتخاب خواهد شد. مارشال نادر خان فردا وارد کابل خواهد شد». در پایان تذکر رفته که تلگرامهای مشابه به وزارت های خارجه مصر، پولند، لیتوانیا، سوئیس، بلجیم، فنلندجایان، ترکیه، فارس، جرمنی، ایتالیا و فرانسه هم فرستاده شده است». (تلگرام شماره ۵۷۰ مؤرخ ۱۶ اکتوبر ۱۹۲۹ مقامات ایالت سرحدی شمال مغربی).

با ملاحظه این تلگرام و افشای ملاقات شاه ولی خان با سرپرست سفارت انگلیس، آیا به وضاحت دیده نمیشود که :

- این تلگرام نمیتواند از طرف وزارت خارجه رژیم سقوی در کابل علیه خود آنها بوده باشد.
- در حالیکه هنوز رژیم سقوی کاملاً سقوط نکرده و حکومت خاندان طلائئ تاسیس نشده است، فرستنده این تلگرام بغیر از انگلیس ها و شاه ولی خان چه کسی دیگری بوده میتواند.
- امکانات ارسال چنین تلگرام های را، قبل از سقوط رژیم سقوی و فرار حبیب الله کلکانی، بغیر از سفارت انگلستان کدام منبع دیگری داشته میتواند.
- دروغ های شاخداری چون ادعای جنگجویان اقوام سرحدآزاد را «ارتش شجاع افغانستان» خواندن مگر میتواند بغیر از خاندان طلائئ کارنامه های کسی دیگری بوده باشد.

دایر شدند لویه جرگه و انتخاب نادرخان به پادشاهی

بعد از تلگرام قبلی که از پلان انتخاب پادشاه آینده افغانستان توسط لویه جرگه از نمایندگان ملت خبر میداد، تلگرام مرموزدیگر باز هم از طرف وزارت خارجه افغانستان رسیدن نادر خان به کابل و انتخابش به پادشاهی افغانستان اطلاع میدهد. درین تلگرام میخوانیم که «به تعقیب تلگرام ۱۴ اکتوبر وزارت خارجه

افغانستان افتخار دارد به اطلاع برساند که مارشال محمد نادر خان بتاريخ ۱۵ اکتوبر به پایتخت افغانستان رسید و به خاطر فداکاری های بزرگ و خدمات درخشانش توسط نمایندگان ملی افغانستان به اتفاق آرا به رسمیت شناخته شده و به عنوان پادشاه افغانستان اعلام و بیعت شد». (کاپی رها شده تلگرام وزارت خارجه افغانستان از کابل به وزارت خارجه انگلستان، لندن).

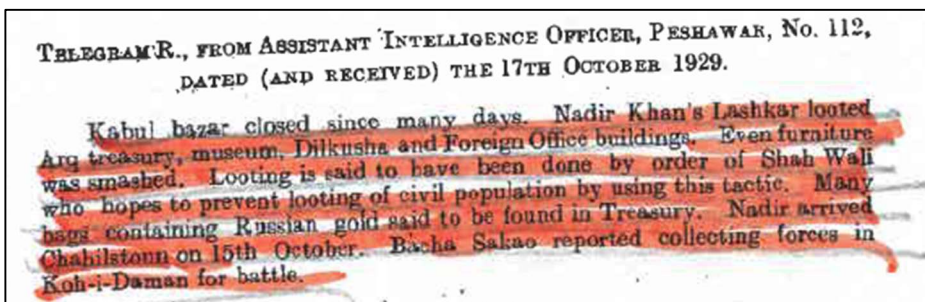
سید قاسم رشتیا در خاطرات سیاسی اش مینویسد که سپه سالار [نادرخان] قبل از داخل شدن به کابل، در چهل ستون توقف نموده و اشخاص روشناس کابل به ملاقات شان شتافتند که پدر و کاکای من [سید حبیب خان و میر محمد هاشم خان] هم درمیان آنها بودند. بطوریکه از زبان پدرم و عده دیگری از اشخاص حاضر مجلس شنیدم، سپه سالار از اهل مجلس در باره موقف خود راجع به زعامت آینده کشور استفسار نمود و اکثر حاضرین ایشان را مناسبترین شخص برای احراز مقام سلطنت وانمود کردند. اما چند تن محدود که در جمله آنها محمولی خان وکیل، شیراحمد خان رئیس شورا و میر هاشم خان وزیر مالیه شامل بودند، چنین نظریه دادند که مناسبتر آنست که فعلاً سپه سالار بحیث وکیل سلطنت شناخته شده و فیصله موضوع پادشاهی را به لویه جرگه واگذار نمایند. (رشتیا، سید قاسم (1997) خاطرات سیاسی سید قاسم رشتیا. ویرجینیا، ایالات متحده آمریکا. ص ۹).

قابل یادآوریست که از جمله این سه نفر ننتها هیچکدام شان در کابینه نادر خان شامل نشدند، بلکه به استثنای سردار شیراحمد خان که محمدزائی، عمو زاده و شوهر خواهر نادرخان بود، هر دو نفر دیگر کشته شدند (میر هاشم خان بصورت مرموز یک شب بعد از تخت نشینی نادرشاه و محمد ولی خان بعد از آنکه مدتی را در زندان سپری نمود).

محمد نادر خان به تاریخ ۲۳ میزان ۱۳۰۸ (مطابق با ۱۵ اکتوبر ۱۹۲۹) داخل شهر کابل شده وارد تالار سلامخانه عام ارگ که مملو از سران لشکر سمت جنوبی و وزیر، ریش سفیدان کابل و اطراف آن، و ارکان رژیم امانی که در آنجا دعوت شده بود، گردید، و تنی چند از اشخاص تعیین شده پیشنهاد نمودند تا او سلطنت را قبول کند. نادرخان هم بدون آنکه به وعده هائی داده شده به مردم افغانستان و آزادیخواهان و مطبوعات هند وفا کند، ازین نعمت بزرگ دعای شکران نمود.

چور و چپاول ها به امر شاه ولی خان

در کتبی که بعد از ختم سلطنت خاندانی نادر خان توسط مؤلفین افغان بنشر رسیده است، از داستانهای چور و چپاول و

غارت ساختمانهای دولتی از جمله ارگ کابل، قصر دلکشاه، وزارت خارجه و خانه های ارکان رژیم حبیب الله توسط لشکریان قومی یادآوری شده است. اما آنچه قابل یادآوریست، راپور های استخبارات

انگلیس است که میگوید این چپاول که حتی شامل شکستادن فرنیچر نیز بود، به امر سردار شاه ولی خان بخاطری صورت گرفت که اگر بتواند با استفاده از این تاکتیک از چور و چپاول خانه های شهروندان کابل جلوگیری کند. (اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام شماره ۱۱۲ مؤرخ ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۹ معاون دفتر استخبارات پشاور .L/P&S/10/1301)

منابع:

- محی الدین انیس، (۱۳۷۸)، بحران و نجات صفحه ۲۶۳.
- شاه ولی خان، یادداشت های من ، صفحات ۹۲ تا ۹۶.
- تلگرام شماره ۵۶۱ مؤرخ ۱۵ اکتوبر سال ۱۹۲۹ از پشاور ایالت سرحدی شمال مغربی و تلگرام شماره ۳۰۹۲ مؤرخ ۱۵ اکتوبر به وزارت امور هند.
- تلگرام شماره ۱۱۱ مؤرخ ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۹ معاون دفتر استخبارات پشاور.
- اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام شماره ۵۷۰ مؤرخ ۱۶ اکتوبر ۱۹۲۹ مقامات ایالت سرحدی شمال مغربی .
- کاپی رها شده تلگرام وزارت خارجه افغانستان از کابل به وزارت خارجه انگلستان، لندن.
- رشتیا، سید قاسم (1997) خاطرات سیاسی سید قاسم رشتیا . ویرجینیا، ایالات متحده امریکا. ص ۹ .
- اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام شماره ۱۱۲ مؤرخ ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۹ معاون دفتر استخبارات پشاور (L/P&S/10/1301).

(پایان)